

KS. MICHAŁ KASZOWSKI

TYTUŁ „MATKA SPRAWIEDLIWOŚCI I MIŁOŚCI SPOŁECZNEJ” W LITANII LORETAŃSKIEJ DO NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY

Różne były powody pojawiania się wezwań w Litanii Loretańskiej, z których każde posiada swoją wymowę teologiczną¹. List Kongregacji do Spraw Sakramentów i Kultu Bożego z dnia 15 I 1983 r., podpisany przez proprefekta, arcybiskupa Józefa Casorì, informuje, że Ojciec Święty Jan Paweł II wyraził zgodę, aby na terenie diecezji katowickiej używać w Litanii Loretańskiej do Najświętszej Maryi Panny tytułu: „Matko sprawiedliwości i miłości społecznej”². W niniejszym opracowaniu pragnę wskazać, jak doszło do wprowadzenia nowego wezwania do Litanii Loretańskiej oraz podać jego treść teologiczną.

I. PRZYCZYNA WPROWADZENIA NOWEGO WEZWANIA DO LITANII LORETAŃSKIEJ

Dnia 28 X 1982 r. biskup katowicki, Herbert Bednorz, skierował do Ojca Świętego Jana Pawła II list, w którym prosi o przywilej używania wezwania: „Matko sprawiedliwości i miłości społecznej, módl się za nami” w Litanii Loretańskiej do Najświętszej Maryi Panny, odmawianej na terenie diecezji katowickiej. Ostateczna decyzja wystosowania prośby do Papieża o zezwolenie na używanie nowego wezwania w Litanii do Najświętszej Maryi Panny została podjęta przez biskupa H. Bednorza po nawiedzeniu kopii obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej w katowickiej katedrze Chrystusa Króla, które miało miejsce w dniach od 14 do 20 X 1982 r., w czasie trwania stanu wojennego, który mocno zapisał się w pamięci Polaków. W liście do papieża Jana Pawła II Bi-

¹ Por. J. Kótnik, *Litania Loretańska*, Kraków 1983; L. von Kist, *Die Lauretanische Litanei in vierundzwanzig Vorträgen erklärt*, Mainz 1863.

² „Excellentissime Domine, litteris die 27 octobris 1982 datis, Excellentia tua petitionem misit ad Summum Pontificem Joannem Paulum II, ut nova invocatio marialis „Mater iustitiae et amoris socialis” in Litanias Lauretanas Beatae Mariae Virginis ad usum istius dioecesis Katowicensis inseri potuisset. Gratum nunc mihi duco Tecum, Excellentissime Domine, communicare quod Summus Pontifex, attentis peculiaribus rationibus in ipsa petitione expositis, benigne concedit ut usus praedictae invocationis admitti valeat in territorio, pro quo coaccessio petita fuit”. List Kongregacji do Spraw Sakramentów i Kultu Bożego do Biskupa Katowickiego z 15 I 1983 r.

skup diecezji katowickiej pisze: „Nawiedzenie kopii Obrazu Matki Boskiej Jasnogórskiej, które miało miejsce w Diecezji Katowickiej w dniach 14-20 października br. wywołało wśród wiernych diecezji takie poruszenie, jakiego nie pamięta prawie sześćdziesięcioletnia historia diecezji. Duszpasterze przez wiele tygodni przygotowywali wiernych na to spotkanie z Matką Boską w Jej Obrazie. Jednak tłumy zgromadzone już na trasie przejazdu Obrazu, a jeszcze bardziej liczba odwiedzających katedrę Chrystusa Króla w Katowicach, gdzie Obraz był wystawiony, przeszły wszelkie oczekiwania. Szacuje się, że prawie co drugi diecezjanin stawiał się w Obecności Matki Boskiej Jasnogórskiej, a olbrzymia katedra Chrystusa Króla w Katowicach była w ciągu tygodnia Nawiedzenia przez całą dobę wypełniona. Próbując wyjaśnić to zjawisko, można powiedzieć, że był to wyraz spełnionych tęsknot ludu śląskiego, któremu przed prawie dwudziestu laty odmówiono prawa goszczenia u siebie peregrynującego Obrazu Matki Boskiej Jasnogórskiej, Królowej Polski, tak że wtedy mógł tylko w swoich parafiach oglądać puste ramy, które były symbolem obecności Maryi”.

Nie tylko nawiedzenie kopii obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej było powodem zwrócenia się biskupa H. Bednorza do papieża Jana Pawła II o pozwolenie na używanie w Litanii Loretańskiej nowego wezwania maryjnego. Również specyfika diecezji katowickiej podyktowała, aby zwłaszcza na jej terenie zwracać się do Maryi jako do Matki sprawiedliwości i miłości społecznej. Diecezja ta charakteryzuje się wysokim stopniem uprzemysłowienia. Znaczny procent jej mieszkańców pracuje w górnictwie i hutnictwie. Dla ciężko pracujących ludzi bliska sercu może być modlitwa do Maryi, Matki sprawiedliwości i miłości społecznej, na co zwrócił uwagę papież Jan Paweł II, gdy przemawiał do pielgrzymów na katowickim lotnisku dnia 20 VI 1983 r. Powiedział wtedy: „Nikogo nie może więc dziwić, że tu, na Śląsku — w tym wielkim „zagłębiu pracy” — czci się Matkę Chrystusa jako Matkę sprawiedliwości i miłości społecznej”³. Papież przypomniał też, że w Piekarach często poruszany był problem niedzieli wolnych od pracy⁴. Z pracą ściśle powiązana jest sprawiedliwość i miłość społeczna. „Praca ludzka stoi bowiem — stwierdził Jan Paweł II — w pośrodku całego życia społecznego. Poprzez nią kształtuje się sprawiedliwość i miłość społeczna, jeżeli całą dziedziną pracy rządzi właściwy ład moralny. Jeśli jednakże tego ładu brak, na miejsce sprawiedliwości wkrada się krzywda, a na miejsce miłości nienawiść”⁵.

Lud Śląska często zwracał się do Maryi w trudnych sprawach społecznych. Szczególnym przejawem szukania macierzyńskiej opieki Maryi w zawiłych kwestiach społecznych stała się od wielu lat pielgrzymka mężczyzn do Piekar, będąca fenomenem na skalę światową, ze względu na dużą ilość uczestniczących w niej wiernych, zwłaszcza robotników. W sanktuarium piekarskim Maryja była czczona jako Matka sprawiedliwości i miłości społecznej. Przypomina to list biskupa H. Bednorza, propagatora kultu Maryi jako Matki sprawiedliwości i miłości społecznej, do papieża Jana Pawła II. Biskup katowicki wspomina w swym liście, że wyjątkowo liczny udział diecezjan w spotkaniach z obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej w katedrze Chrystusa Króla w Katowicach „jest wynikiem wieloletniego procesu duszpastersko-społecznego, w

³ Jan Paweł II, *Homilia podczas nabożeństwa maryjnego*, 7. (dalej cytowane jako: *Homilia*). Tekst według L'Osservatore Romano, wyd. polskie, numer specjalny 16-23 czerwca 1983 r.

⁴ Por. *Homilia*, 8.

⁵ Por. *Homilia*, 7.

ramach którego Matce Najświętszej poleca się wszystkie trudne sprawy dnia codziennego, problemy życia nie tylko osobistego, ale także zawodowego i społecznego. W czasie Nawiedzenia Obrazu Matki Boskiej Jasnogórskiej osiągnięto to swój punkt szczytowy, ale od wielu lat w sposób wyraźny bywa to akcentowane w Piekarach w czasie dorocznych pielgrzymek, zwłaszcza mężczyzn w ostatnią niedzielę maja. Tam to, w miarę pojawiania się pierwszych oznak, a następnie narastania bardzo głębokiego kryzysu społecznego w naszym kraju, zaczęto czcić Maryję jako Matkę Sprawiedliwości Społecznej, a wielki udział we wzroście tego kultu ma także Wasza Świątobliwość, który jeszcze jako Arcybiskup Metropolita Krakowski głosił płomienne kazania do zgromadzonych pielgrzymów. Pozwolę sobie przypomnieć, że w czasie jednej z audiencji u Waszej Świątobliwości, użyłem już tytułu „Matka Sprawiedliwości Społecznej”, co spotkało się z aprobatą Waszej Świątobliwości”.

Po wspomnieniu nawiedzenia kopii obrazu Matki Boskiej Jasnogórskiej w katowickiej katedrze oraz szczególnego kultu oddawanego Maryi w Piekarach biskup H. Bednorz kończy swój list do papieża Jana Pawła II słowami: „Stąd moja prośba: aby Wasza Świątobliwość udzielił przywileju odmawiania w Diecezji Katowickiej w Litaniu Loretańskiej dodatkowego wezwania — „Matko Sprawiedliwości i Miłości Społecznej, módl się za nami”. Wydaje mi się, że ze względu na aktualną sytuację, trzeba wymienić zarówno sprawiedliwość, jak i miłość społeczną. Wezwanie takie byłoby jednak nie tylko wynikiem doraźnej potrzeby, ale pewnych ważnych doświadczeń”.

Po uzyskaniu zgody Papieża nowe wezwanie zostało dołączone do Litanii Loretańskiej odmawianej na terenie diecezji katowickiej po wezwaniu: „Matko dobrej rady”⁶. Wprowadzono je w okresie, kiedy w społeczeństwie polskim, żywo pragnącym odnowy wszelkich dziedzin życia, ujawniły się ostre tarcia i konflikty. W homilii wygłoszonej w czasie nabożeństwa maryjnego w Katowicach, dnia 20 VI 1983 r. papież Jan Paweł II wspominał, że modlitwa do Matki sprawiedliwości i miłości społecznej stanowi znak gorącego pragnienia ładu moralnego w życiu społecznym. Pragnienie to szczególnie ujawniło się w czasie wydarzeń sierpniowych w 1980 r. „Wzywając Maryję jako Matkę sprawiedliwości i miłości społecznej — powiedział Ojciec Święty — Wy, Drodzy Bracia i Siostry, jako ludzie pracy Śląska i całej Polski — pragniecie wyrazić, jak bardzo leży Wam na sercu ów właśnie ład moralny, który winien rządzić dziedzina ludzkiej pracy”⁷. Jan Paweł II włączył się w modlitwę swoich rodaków o społeczną odnowę, o sprawiedliwość i miłość społeczną i — przed obrazem Matki Boskiej Piekarskiej — wypowiedział następujące słowa: „Dziś ja — Biskup Rzymu, a równocześnie syn polskiego Narodu, pragnę włączyć się w modlitwę współczesnego Śląska, który w wizerunek Pani Piekarskiej wpatraje się jako w obraz Matki sprawiedliwości i miłości społecznej”⁸.

⁶ Por. Okólnik duszpasterski, nr 6/83.

⁷ *Homilia*, 7.

⁸ *Homilia*, 4.

II. TEOLOGICZNA TREŚĆ NOWEGO WEZWANIA W LITANII LORETAŃSKIEJ

Po rozważeniu genezy nowego wezwania w Litanii do Najświętszej Maryi Panny odmawianej na terenie diecezji katowickiej, przejdźmy do analizy teologicznej treści modlitewnego wezwania: „Matko sprawiedliwości i miłości społecznej, módl się za nami”.

Słowo „matka” oznacza istotę, która przekazała życie swojemu dziecku. W takim znaczeniu Maryja jest Matką Jezusa Chrystusa. Dobrowolnie zgodziła się na macierzyństwo. Ponieważ w Chrystusie, z racji unii hipostatycznej, istnieje tylko jedna osoba Słowa Bożego, dlatego Maryi, jako Matce Chrystusa, przysługuje również tytuł Matki Bożej. Maryja jest prawdziwą Matką Tego, przez którego wszystko się stało, co się stało (por. J 1, 3), który wszystkim przyjmującym Go przez wiarę daje moc, „aby się stali dziećmi Bożymi” (J 1,12), który jako światłość prawdziwa „oświeca każdego człowieka, gdy na świat przychodzi” (J 1,9). Z pełności Jezusa Chrystusa, prawdziwego Boga i człowieka, Syna Maryi, „wszyscyśmy otrzymali — łaskę po łasce” (J 1, 16). „Podczas gdy Prawo zostało nadane przez Mojżesza, łaska i prawda przysły przez Jezusa Chrystusa” (J 1,17). Dawca wszelkich łask jest dla nas sam największą Łaską Bożą. Można więc Maryję, Matkę Chrystusa, darzyć tytułem Matki łaski Bożej. Taki tytuł Matki Najświętszej znajduje się w Litaniu Loretańskiej⁹. Jako Matka Dawcy wszelkich łask Maryja może być nazwana także Matką każdej szczegółowej łaski, pochodzącej od Jej Syna, Jezusa Chrystusa. Przysługuje Jej więc także tytuł Matki sprawiedliwości i miłości społecznej. Sprawiedliwość bowiem i miłość, dwie fundamentalne cnoty rządzące prawidłowym życiem społecznym, pojawiają się tam, gdzie człowiek przyjmuje łaski wysłużone i udzielone przez Jezusa Chrystusa, Syna Maryi. Zesłany przez Zbawiciela od Ojca Duch Święty odradza człowieka, lecz go z egoizmu, rozpala w jego sercu miłość Bożą (por. Rz 5,5), pobudza do kierowania się nią we wszystkich dziedzinach życia społecznego. Kto prawdziwie kocha człowieka, szanuje wszystkie jego prawa, czyli przestrzega sprawiedliwości społecznej. Odrodzony przez łaskę Chrystusa człowiek potrafi budować społeczność, której fundamentem jest sprawiedliwość i miłość.

Maryję można nazwać Matką Łaski Bożej oraz Matką sprawiedliwości i miłości społecznej nie tylko dlatego, że jest Matką Chrystusa — Dawcy wszystkich łask, ale też i dlatego, że w szczególny sposób była włączona w Jego dzieło odkupienia. Życie Maryi było ściśle związane z życiem i działalnością Jej Syna, Jezusa Chrystusa, naszego jedyne Odkupiciela. „Błogosławiona Dziewica — poucza Sobór Watykański II — przeznaczona od wieków łącznie z wcieleniem Słowa Bożego na Matkę Boga, stała się tu, na ziemi, z postanowienia Opatrzności Bożej, Matką — żywicielką Boskiego Odkupiciela, w sposób szczególnie przed innymi szlachetną towarzyszką i pokorną służebnicą Pana” (KK 61). Maryja była odkupiona przez Chrystusa. Spodobało się jednak Bogu, aby wszyscy odkupieni przez Jego Syna ludzie w jakiś sposób wysługiwali dla świata zbawcze łaski. Do osób dopuszczonych najpełniej do udziału w zbawczym dziele Chrystusa należą przede wszystkim Maryja, gdyż — ściśle zjed-

⁹ „Maryja dlatego, że jest Matką Chrystusa — Zbawiciela, sprawcy wszelkiej łaski, jest też Matką łaski Bożej”. J. Kótnik, dz. cyt., 77.

noczona z Nim przez wiarę i miłość — była ze swoim Synem od momentu poczęcia aż po krzyż. Matka Najświętsza wyraziła zgodę na wcielenie, a także — w wielkim bólu — na śmierć krzyżową swojego Syna. Zjednoczenie Maryi z Chrystusem na płaszczyźnie łaski, Jej udział w zbawczych wydarzeniach okazał się bardzo owocny dla całej ludzkości: Bogurodzica przyczyniła się do nadprzyrodzonego odrodzenia człowieka. Przypomina tę naukę Sobór Watykański II, kiedy mówi: „Poczynając, rodząc, karmiąc Chrystusa, ofiarując Go w świątyni Ojcu i współcierpiąc z Synem swoim umierającym na krzyżu, w szczególny zaś sposób współpracowała z dziełem Zbawiciela przez wiarę, nadzieję i miłość żarliwą dla odnowienia nadprzyrodzonego życia dusz ludzkich. Dlatego stała się nam matką w porządku łaski” (KK 61). Jako Matka Chrystusa, Maryja w szczególny sposób włączona została w zbawczą ofiarę krzyżową: z Nim się współofiarowała, stojąc pod krzyżem. „Wartość ofiary Maryi wzmacniała głębia Jej wiary, żarliwość miłości, natężenie cierpienia i ścisła łączność z Synem. Bóg, który przeniknął macierzyńskie serce Maryi na widok męki Jezusa, zbliżył Ją tak bardzo do Niego, że współcierpiała z Nim bardziej, niż gdyby była równocześnie poddawana fizycznej męce. Cierpiała bowiem nie obok Syna, ale przeżywała Jego osobiste katusze; była w nie włączona, w ścisłym duchowym zjednoczeniu z wypełnianą w ten sposób przez Chrystusa wolą Ojca”¹⁰. Ścisłe zjednoczona ze Zbawicielem przez wiarę i miłość Maryja w szczególny sposób uczestniczyła w dziele odkupienia i wysługiwała dla świata zbawcze łaski. Według niektórych teologów Maryja, z racji swej szczególnej relacji do Boga, wysłużyła ludziom wtórnie to, co Jezus Chrystus jako człowiek i Syn Boży równy Ojcu wysłużył im z tytułu ścisłej sprawiedliwości¹¹. Z racji Jej wyjątkowych zasług, Maryję można nazwać Matką łaski Bożej, a także Matką sprawiedliwości i miłości społecznej, gdyż te dwie cnoty są także łaską Bożą udzielaną ludzkości nie tylko ze względu na zasługi Chrystusa, lecz również ze względu na zasługi Jego Matki.

Oprócz Bożego macierzyństwa Maryi i Jej szczególnego udziału w dziele Odkupienia istnieje jeszcze inny powód, by darzyć Ją tytułem Matki łaski Bożej oraz Matki sprawiedliwości i miłości społecznej: jest nim Jej pośrednictwo. Matka Chrystusa, jako pośredniczka, wyprasza dla nas u Boga liczne łaski, konieczne dla zbawienia. „Albowiem wzięta do nieba, nie zaprzestaje tego zbawczego zadania, lecz poprzez wielorakie swoje wstawiennictwo ustawicznie zjednuje nam dary zbawienia wiecznego. Dzięki swej macierzyńskiej miłości opiekuje się braćmi Syna swego, pielgrzymującymi jeszcze i narażonymi na trudy i niebezpieczeństwa, póki nie zostaną doprowadzeni do szczęśliwej ojczyzny. Dlatego to do Błogosławionej Dziewicy stosuje się w Kościele tytuły: Oredowniczką, Wspomożycielką, Pomocnicą, Pośredniczką. Rozumie się jednak te tytuły w taki sposób, że niczego nie ujmują one ani nie przydają godności i skuteczności działania Chrystusa, jedyne Pośrednika” (KK 62). Matka Boża wyprasza dla nas także łaski niezbędne do budowania na ziemi królestwa Bożego, czyli królestwa sprawiedliwości i miłości, wyprasza łaskę sprawiedliwości i miłości społecznej, dary nieodzowne do życia wspólnotowego i społecznego. Wprowadzenie wezwania: „Matko sprawiedliwości i miłości społecznej, módl się za nami” do Litanii Loretańskiej odmawianej na terenie diecezji katowickiej stanowi zachętę do szukania u Najświętszej Panny pomocy w trudnych

¹⁰ R. Laurentin, B. Przybylski, *Maryja, Matka Boga i nasza*, w: *Wprowadzenie do zagadnień teologicznych. Dogmatyka*, Poznań 1969, 655.

¹¹ *Tamże*, 655.

kwestiach społecznych. Dzięki Jej wstawiennictwu można otrzymać łaski konieczne do wprowadzania w życie sprawiedliwości i miłości społecznej, bez których nie zaistnieje harmonia w żadnym społeczeństwie.

Przykład doskonałego życia, miłości, dany przez Maryję, to kolejny powód — oprócz Jej Bożego macierzyństwa, wyjątkowych zasług i wstawiennictwa — dla którego można Ją uważać za Matkę sprawiedliwości i miłości społecznej. Bogurodzica najpełniej realizowała w swoim życiu wszystkie możliwe doskonałości. Jej postawa charakteryzowała się pełnym otwarciem się na Boga i na bliźnich, czyli miłością. Matka Najświętsza zawsze kierowała się w życiu wolą Bożą. Bóg zaś pragnie, jak o tym pouczają księgi Starego i Nowego Testamentu, sprawiedliwości i miłości zarówno w życiu rodzinnym, jak i społecznym. Naśladowanie miłości Maryi do bliźnich, Jej szacunku dla nich uczy szanowania praw osobowych, czyli przestrzegania sprawiedliwości społecznej. Matka sprawiedliwości i miłości społecznej stanowi dla wiernych przykład postaw, umożliwiających doskonale funkcjonowanie życia społecznego.

Wprowadzenie do Litanii Loretańskiej na terenie diecezji katowickiej wezwania: „Matko sprawiedliwości i miłości społecznej, módl się za nami” zachęca wiernych zarówno do szukania u Maryi pomocy w sprawach społecznych, jak też do naśladowania Jej miłości i związanej z nią ściśle sprawiedliwości, do wprowadzania reform społecznych, bazujących na prawach moralnych. Ten ostatni obowiązek przypomniał papież Jan Paweł II, kiedy zwrócił się do pielgrzymów zebranych na katowickim lotnisku mówiąc: „Nas, którzy żyjemy, czeka wielki moralny wysiłek związany z ewangelią pracy: wysiłek zmierzający do wprowadzenia w życie polskie sprawiedliwości i miłości społecznej. Pod znakiem Maryi — i przy jej pomocy!”¹². Ojciec Święty określił bliżej, na czym polegają te dwie podstawowe cnoty społeczne. „Sprawiedliwość społeczna — stwierdził on — polega na poszanowaniu i urzeczywistnianiu praw człowieka w stosunku do wszystkich członków danego społeczeństwa”¹³. Do podstawowych zaś praw należy między innymi prawo do sprawiedliwej zapłaty, czyli do takiej, która wystarcza na utrzymanie rodziny, prawo do zabezpieczenia w razie wypadków związanych z pracą, prawo do wypoczynku, do tworzenia związków zawodowych¹⁴. Sprawiedliwość społeczna przygotowuje grunt miłości społecznej, która jest od niej większa. Nie ma prawdziwej miłości bez zachowania sprawiedliwości. Z drugiej strony, jak uczy Jan Paweł II, „tylko miłość może zabezpieczyć pełnię sprawiedliwości. Trzeba więc, ażeby naprawdę miłowany był człowiek, jeżeli w pełni mają być zabezpieczone prawa człowieka. To jest pierwszy i podstawowy wymiar miłości społecznej”¹⁵. Drugim wymiarem miłości społecznej, zwróconej ku osobie, jest troska o rodzinę, aby mogła być „podstawową szkołą miłości społecznej”¹⁶. „Dalszym wymiarem miłości społecznej — uczy Papież — jest ojczyzna: synowie i córki jednego narodu trwają w miłości wspólnego dobra, jakie czerpią z kultury i historii, znajdując w nich oparcie dla swej tożsamości, a zarazem dostarczając tego oparcia bliźnim, rodakom”¹⁷. Miłość społeczna obejmuje nie tylko konkretnego człowieka — osobę, rodzinę, ojczyznę, lecz jest także „otwarta ku wszystkim ludziom

¹² *Homilia*, 13.

¹³ *Homilia*, 8.

¹⁴ Por. *Homilia*, 8-9.

¹⁵ *Homilia*, 12.

¹⁶ *Tamże*.

¹⁷ *Tamże*.

i ku wszystkim ludom”¹⁸. Miłość społeczna i złączona z nią sprawiedliwość nakłada obowiązek troszczenia się o prawa jednostki i rodziny nie tylko we własnej ojczyźnie, ale też i na całym świecie.

Nowe wezwanie w Litaniu Loretańskiej odpowiada nie tylko głębokiej potrzebie społecznej, wyrażającej się w pragnieniu sprawiedliwości i miłości w każdej dziedzinie życia, ale może też być wykorzystane duszpastersko do rozbudzenia nadziei ciągłej odnowy: Maryja jest Matką sprawiedliwości i miłości społecznej, dlatego społeczeństwo może się wewnętrznie umacniać, jednoczyć i doskonalić. Nowe wezwanie pobudza do modlitw w intencji odnowy społecznej oraz skłania do aktywnego wprowadzania w życie sprawiedliwości i miłości społecznej.

LE TITRE: „MÈRE DE LA JUSTICE ET L'AMOUR SOCIAL” DANS LES LITANIES À LA SAINTE VIERGE

Resumé

En répondant à la demande de l'évêque de Katowice, msgr Herbert Bednorz, le pape Jean Paul II permit d'introduire et employer sur le territoire de son diocèse bien industrialisé une nouvelle invocation aux Litanies à la Sainte Vierge: „Mère de la justice et de l'amour social, prie pour nous”. La nouvelle invocation exprime une tendance de renouveler toute la vie sociale à la base de la justice et de l'amour. Le peuple de la Silésie priait souvent la Sainte Vierge — surtout au sanctuaire de Piekary — de l'avoir aidé dans les crises sociales. L'invocation mariale exprime la foi en la protection de la Mère de Dieu dans le domaine de la vie sociale. Marie peut être appelée Mère de la justice et de l'amour social parce qu'Elle est Mère du Christ — la Source de toute la grâce, c.-à-d. de la justice ainsi que de la charité. On peut appeler Marie Mère de la justice et de l'amour social à cause de ses mérites et de sa participation à la rédemption du Christ, à cause de sa médiation et de l'exemple de l'amour et du respect de l'homme de l'exemple qu'elle a donné.

¹⁸*Tamże.*